DISSERTATIO MEDICA

DE

ANIMI PERTURBATIONUM

VI AD GENERATIONEM MORBORUM.

QUAM, Deo duce, & auſpice Dei-parâ, in Auguſtiſſimo Ludoviceo Medico Monſpelienſi propugnavit

AUCTOR

GREGORIUS GARCIA-FERNANDEZ, Hiſpanus, Artium Liberalium Magiſter, & jamdudùm Medicinæ Studioſus, die viceſimâ-ſeptimâ Aprilis ann. 1773.

PRÆSIDE

R. R. D. D. PAULO-JOSEPHO BARTHEZ, Regis Conſiliario & Medico, nec-non in inclyta Monſpelienſi Medicinæ Univerſitate Cancellarii & Judicis Coadjutore.

Pro Baccalaureatus Gradu conſequendo.

MONSPELII,
Apud AUGUSTINUM-FRANCISCUM ROCHARD, Regis & Univerſitatis Medicinæ, Typographum unicum.

M. DCC. LXXIII.

Cæterum omnes morbos à repletionibus deducere velle, methodumque curativam ad eas ſemper dirigere, uti multi conſueverunt, à rei veritate ſummopere alienum puto. Multi, fateor, ob repletiones in morbos incidunt, ſed multo plures ob Animi Pathemata, & potiſſimum ſi, aut Patres familias, aut rei familiaris cura diſtenti, aut in dignitate conſtituti fuerint, aut in aula vivant: quorum plurimi longè alia cogitant, quam ſtomachum crapula & ebrietatibus quotidie replere.

Bagl. Prax. Med. Lib. 1. *Cap.* 14.

ILLUSTRI ATQUE NOBILI VIRO

D. D.

BARTHOLOMÆO FERNANDEZ-ORTIZ

HISPANIARUM REGIS PHARMACOPŒO HONORARIO,

OLIM REGINÆ MATRIS PRIMARIO,

REGII PROTO-MEDICATUS IN PHARMACEUTICE EXAMINATORI,

COLLEGII PHARMACOPOLARUM MATRITENSIUM DIRECTORI,

REGIÆ ACADEMIÆ MATRITENSIS ET SOCIETATIS HISPALENSIS SOCIO &c.

MŒCENATI SUO ET AVUNCULO COLENDISSIMO.

AVUNCULE CARISSIME,

INgrati animi accuſatione quî poſſem liberari, niſi Tuo ſacra Nomini prodiret hæc Diſſertatiuncula, quam ſolum prelo mandandi jam diu in animo habebam, ut tuam in me benevolentiam atque animi inductionem publice declararem? Tot enim & tanta in me

contuliſti beneficia , quorum numquam non gratus memini , ut iis recenſendis immorari vetet eorumdem multitudo. Tuo juſſu atque impenſis , humanioribus litteris , Philoſophia , Chemiæ ac Botanices principiis me imbutum fuiſſe gloriari mihi dulce ac decorum eſt. Huc accedit quod me in hanc Academiam percelebratam miſiſti , ut Medicinæ operam navem. Quocirca has lucubrationes , etſi levidenſe munuſculum , ſereno vultu accipias velim , in perpetuum grati animi ſpecimen. Vale , mihique , ut facis , favere perge. Etiam atque etiam vale. Id medullitus exoptat ,

AVUNCULE CARISSIME ,

Dedititiſſimus & humillimus
Servus & Sororis Filius ,

G. GARCIA - FERNANDEZ.

DISSERTATIO MEDICA

DE ANIMI PERTURBATIONUM VI AD GENERATIONEM MORBORUM.

I.

EA eſt Animi Perturbationum vis atque potentia ad œconomiam animalem conturbandam, ut non ſolum graviſſimos morbos producere, eoſque mirifice immutare, verum etiam citiſſimam mortem inferre deprehendantur. *Si quis morbus*, inquit eximius Baglivus (*a*) *durante animi paſſione, ægrum corripuerit, ſolet interdum tandiu durare, quandiu ipſa animi paſſio, & potius in alienæ ſpeciei morbum mutabitur, quam ægrotantem liberum relinquet.* Hoc præcipue in muliere quadragenaria obſervavit, quæ ob graviſſimas animi curas copioſo ſanguinis ab utero profluvio tentata fuit, à quo poſt varia remedia adhibita evaſit: Sed eiſdem animi motibus iterum vexata, in fluorem uterinum, nunc album, nunc variegatum incidit, quo ſuppreſſo, angores cordis, anxietates pectoris, extrema virium reſolutio, lenta febris &c. ſupervenerunt, & tandem ad ſuperos migravit.

Vehementes quoque animi paſſiones in cauſa ſæpe ſunt, ut morbi curatu faciles graviſſimi evadant, ægrumque è medio tollant; quod ægrotantis vanæ mortis formidini, aut de recuperanda valetudine deſperationi potius, quam morbi magnitudini tribuendum jure ac merito cenſetur.

Præterea, etſi verum eſt præſentiſſima venena nonnumquam vi ac celeritate nocendi ab Animi Perturbationibus ſuperari, tamen morbos qui

(*a*) Prax. Med. lib. I. cap. 14. §. IV.

nullo antea auxilio ſanari potuerant, earum ope debellatos fuiſſe quamplurimis obſervationibus comprobatur; ut videre eſt apud Valeriolam, Horſtium, Acta Haffnienſia, & Naturæ Curioſorum, Amatum, & Zacutum Luſitanos, alioſque bene multos: quare Animi Perturbationes, non ſolum inter cauſas morborum, ſed etiam inter inſtrumenta medendi, locum ſibi vindicant.

Nonnulla de Animi Perturbationibus in genere tradere juvat, priuſquam ad innumera mala, quæ ex illis pronaſcuntur, recenſenda deveniamus.

I I.

Egregie & ingenioſe admodum animadvertit Ariſtoteles (*a*) animi pathemata non ſoli animo, ſed ipſi homini, quatenus ex corpore & anima conflatur, convenire.

Porro duplex animi affectuum genus diſtinguimus, alterum rationis particeps, alterum ejus expers. Quoniam vero animi affectiones, quæ rectæ rationi parent, inter cauſas morborum numerari nequeunt, hic tantum de motibus vehementioribus, quos recta ratio non moderatur, agemus, hi enim ſunt, qui, ut ex definitione apparebit, Græcis *pàthe*, *pathèmata*, latinis vero animi perturbationes affectus &c. audire conſueverunt.

I I I.

Animi Perturbationes varie definiuntur. Zenoni Animi Perturbatio dicitur, averſa à recta ratione contra naturam animi commotio: Galeno motus non obtemperans rationi: aliis appetitus vehementior. Illuſtr. Gaubius (*b*) eam definit animi impetum majorem quam qui rectæ rationi conveniat, quo fertur in ea, quæ quod vel bona vel mala, vel inſolita ſint, ſaltem talia videantur, placent, diſplicent, aut percellunt.

I V.

Omnes Animi Perturbationes ex duobus bonis & duobus malis opinatis naſci cenſent Stoici, unde quatuor ſtatuunt præcipuos Animi Affectus, ad quos tanquam ad ſumma genera, cæteros revocant. Ex quatuor hiſce præcipuis affectibus primi, Lætitia nempe, & Libido, in

---

(*a*) *Tò de legein orgizeſthai tèn psùchen, hòmoion cai eitis légoi ten psùchen huphainein, è oicodomein. Beltìon gar ìſos me legein ten pſuchen eleìn, è manthanein, è dianoeiſthai, allà ton anthropon te pſuche.* De Anim. lib. 1. cap. 4.
(*b*) Inſtit. Pathol. §. 532.

bonorum præſentium & futurorum opinione verſantur: alteri Metus, & Ægritudo, ex malorum præſentium pariter & futurorum exiſtimatione oriuntur. Lætitia de bonis præſentibus: Libido de futuris dicitur. Metus de malis futuris: Ægritudo de præſentibus intelligi debet. (a)

V.

Animi paſſiones in delectabiles & dolorificas, ſeu quod eodem recidit, in lætas & triſtes quidam Auctores diſpeſcunt; quamobrem omnes affectus quotquot ſunt, ad Gaudium, & Mœrorem reducunt. Denique ratione vehementiæ ſuæ cito tranſeuntis, aut tardæ ſed continuatæ actionis, in acutas & chronicas, non minus commode quam ipſi morbi, nec diſpari de cauſa, dividuntur.

VI.

Nullo igitur pacto explicare audemus, quonam modo animi perturbationes morbos producant, & quomodo corpus & anima in ſe invicem agant, hanc enim difficillimam quæſtionem, quæ magna ingenia hactenus fruſtra exercuit, intactam relinquere, & ignorantiam noſtram profiteri neceſſarium duximus. Hîc in primis locum habet illud Tullii (b) effatum: *rerum eventa magis arbitror, quam cauſas quæri oportere, nam & hoc ſum contentus, quod etiamſi, quomodo quidque fiat, ignorem, quod fiat, intelligo.* Itaque nobis illud minime exprobrari poteſt quod de multis Medicis recte ſibi philoſophari videntibus dicit Galenus, qui rerum quæ manifeſte conſpiciuntur, cauſas reddere nequeuntes, eas eſſe omnino negant.

Interea tamen miram duplicis ſubſtantiæ, qua homo conſtat, ſympathiam, ſive conſenſum, quo efficitur, ut animo affecto, corpus ſimul afficiatur, & vice verſa, certis legibus principio rerum ſancitis, quæ non aliunde niſi à ſupremi Numinis voluntate ac decreto pendent, ſubjici omnes fere Philoſophi aſſeverant. Has autem leges, quæ conjunctionis mentis & corporis dicuntur, nobis adhuc omnino ignotas eſſe fateamur neceſſe eſt.

VII.

His ita poſitis, nunc ſpeciatim nobis agendum ſupereſt de Animi Affectibus, de eis præſertim, quos corpus noſtrum valde alterare, &

(a) Vid. Cic. Quæſt. Tuſcul. lib. 4.
(b) De Divin. lib. 1.

morbos, ipſamque mortem inferre obſervatum fuit. Reliquos enim qui ex illis oriuntur, & quorum tractatio magis ad Ethicam, quam ad Medicinam ſpectat, Philoſophis relinquimus. Hæc autem pathemata ſunt, *Amor*, *Ira*, *Metus*, *Lætitia*, & *Triſtitia*, de quibus ſigillatim dicemus.

VIII.

AMOR triplex diſtingui ſolet, Proprius, Sympathicus, & Venereus. Hic ſolummodò de Amore Venereo, ſive reciproca attractione, ſi ita loqui fas eſt, qua vir & femina in mutuos amplexus feruntur, agere fert animus, nam hæc amoris ſpecies, quæ nullum caput fugit, ingentium malorum, præcipue ſi intra ſuos limites non contineatur, & Aliarum Perturbationum cauſa extat.

Morbis graviſſimis amore flagrantes corripiuntur, Melancholia videlicet, quam Erotomaniam vocant, Mania, Maraſmo, Febri lenta, Tabe dorſali, catameniorum Suppreſſione, Chloroſi, Hyſterica Paſſione, Nymphomania &c. quorum plurimi interdum, adhibitis in caſſum omne genus remediis, ſolo conjugio, & Nymphæ concupitæ ſuavibus complexibus ſanitati mentis & corporis reſtituti fuerunt. Aretæus narrat quemdam inſanabiliter ſe habuiſſe, eo quod puellam deperiret, qui, Medicis nihil proficientibus, ab amore Medico prorſus ſanatus eſt. Plures id genus obſervationes in Hiſtoria Medica habentur.

Cum vero Amor, ut paulo ante poſui, cum aliis vehementiſſimis perturbationibus copuletur, Gaudio ſcilicet, Mœrore, Metu, Ira Zelotypia, ſive Obtrectatione, huc etiam pertinent omnia mala quæ ab hujuſcemodi affectibus provenire conſtat. Inſania ex Zelotypia obſervata fuit. Vaterus (*a*) refert militem robuſtum & optime ſe habentem optatis diu virginis amplexibus fruiturum ſummo perfuſum gaudio ſubito obiiſſe. Catoche etiam juvenem Britannum ex inopinata matrimonii repulſa detentum fuiſſe narrat Tulpius; (*b*) cui juveni cum altâ voce exclamatum fuiſſet, rem meliori eſſe loco, & cupitam habiturum amicam, modo ad ſe reverteretur, proſiliit confeſtim ex ſedili, & quaſi excitatus ex profundiori ſomno, rediit actutum ad ſe. Plurimos itidem repente ſublatos fuiſſe ob amicæ obitum aut repulſam traditum eſt.

Quod ad philtra ſeu pocula amatoria olim valde decantata, & inter amoris cauſas numerari ſolita ſpectat, ſciendum eſt philtri nomine nihil

(*a*) Miſcell. Cur. Dec. III. ann. 9. & 10. à Swieten tom. 3. pag. 467. citat.
(*b*) Obſervat. Med. lib. 1. cap. 22 pag. 43 & 44.

nihil aliud intelligi, niſi pharmacum amorem quomodocumque concilians, ſive hoc in poculo, ſive in cibo, aliterve exhiberetur.

Sed omnia pharmaca ex triplici naturæ regno depromta, inefficacia atque amori mutuo conciliando inepta eſſe deprehenduntur, etſi ad venerem quandoque excitare queant. Id vero quod philtris adſcribi ſolet, conſuetudini, urbanitati, colloquiis, elegantiæ, pulchritudini, aliiſque cauſis amorem conciliantibus, tribuendum. Non poſſum quin referam illud accutiſſimum Philippi Macedonum Regis uxoris dictum, quæ puellam quam Philippus oculis ferebat, ad ſe adduci juſſit, eoquod Regi philtron dediſſe credebatur: quam cum forma, elegantia & morum ſuavitate præſtantem conſpiceret, poſita omni de philtro ſuſpicione, exclamaſſe fertur: *chairetoſan diabolai, ſu gar en ſeaute pharmaca echeis*: h. e. valeant calumniæ, tu enim in te ipſa pharmaca (philtra) habes. Idem judicium eſto de incantationibus, faſcinationibus, imaginibus, characteribus &c.

IX.

IRA non immerito ipſa peſte truculentior dicitur, cum vaſtiſſima regna, ampliſſimas ditiones, & florentiſſimas reſpublicas atrocitate ſua devaſtetur; hinc enim bella, duella &c. Hic animi affectus exoritur, ubi nobis aliqua infertur injuria, quo, quia nobis à Natura tributum fuit, ut conſervationi noſtræ invigilemus, ad ulciſcendum & puniendum eum qui non jure videtur læſiſſe, cogimur. Wierus Iram definit: *appetitum profligandi objectum propter apparentem injuriam*: propter injuriam apparentem, inquit, quia non eſt injuria, quæ in eo vertitur, quod ſuum cuique non reddatur, ſemper quæ injuria eſſe videtur. Iræ ſubjiciuntur, Odium, Inimicitia, Contentio &c.

Iram vehementem & efferatam bene cum antiquiſſimo Poëta Ennio initium inſaniæ dixeris, cum qua nihil recte nihil conſiderate fieri poteſt. Alii iram furorem brevem, parvam febrim, epilepſiam momentaneam, appellarunt.

Nunc vero expendenda ſunt, quæ maxime in ipſo Iræ paroxyſmo notatu digna occurrunt. Galenus ait iræ pulſum eſſe magnum & vehementem. Wierus illum omnino varium, & ſemper inæqualem obſervavit, prout perpenſiones apparentis injuriæ dominantur vel incremento, vel ſtatu, vel diminutione, vel redintegratione. Reſpiratio concitatior, Sitis, Calor, & Tremor artuum in ira percitis notantur. Oculi iratorum ſunt torvi, ſcintillantes, ſanguine ſuffuſi, nunc fixi, nunc varie mobiles. Facies inflatur, & rubet maxime in plethoricis & temperamento ſanguineo præditis: fortius ſolito pulſant arteriæ capitis, maxime frontales: turgent & nigreſcunt ſanguine venæ, ita ut vena præparata quandoque ad minimi digiti craſſitudinem accedat. Quidam

ira excandeſcentes profuſe & præcipitanter garriunt, quidquid in buccam venerit: quidam è converſo ſilent, & non aliud exhibent iræ indicium, niſi quod labra, quæ nonnumquam liveſcunt, mordeant. Alii lingua hæſitant, ac eam quaſi vinculo conſtrictam habere videntur.

Quatenus ad iræ effectus, miſſis iis omnibus, quæ ad morum indolem pertinent, quemnam igitur latet homines ab ira indui *in vultus ac terga ferarum*? In primis ſciendum eſt ab iræ impetu quam maxime turbari circulatorium ſanguinis humorumque motum, quem adaugeri conſtat ex phænomenis quæ Iræ acceſſum comitantur, & ſequens comprobat obſervatio Hildani (*a*) qui ait: ramum ſiniſtrum ſoporalis arteriæ deſuper muſculo crotaphita in homine quadragenario naturæ bilioſæ & iracundo, continui ſolutionem ex vulnere capitis paſſum, ac deinde pene ſanatum, iterum ruptum fuiſſe ex ſubita excandeſcentia; unde ſecuta fuit hæmorrhagia, quæ vix reſtingui potuit. Vehemens Iræ impetus lethalia quandoque ſanguinis profluvia, in eis præſertim, qui hæmorrhagiis obnoxii ſunt, excitavit, ut innumeris obſervationibus confirmatur. Ira quoque inter cauſas hæmophtoes recenſetur. Phrenæſin mortalem in puero quindecim annorum, cui caput vulneratum & cranium fractum erat, ex iræ affectu obſervavit Hildanus, (*b*) qui in cadavere poſt obitum aperto, menynges ſive membranas cerebri undique inflammatas, & arterias & venas ſanguine turgida deprehendit. Eapropter Chirurgi vulneratos admoneant, oportet, ut cane pejus & angue Iræ motus impetuoſiores fugiant. Experientia etiam practica conſtat eos qui Ira vehementiſſima corripiuntur, non raro experiri periculoſiſſimas inflammationes, Pleuritidem, Peripneumoniam, inflammationem Ventriculi, inteſtinorum, Eryſipelas &c.

Diarrhæas quoque & vomitum bilioſum * ad iram ſupervenire certum eſt. Hildanus (*c*) refert ſe matronam honeſtiſſimam cognoviſſe adeo à pharmacis abhorrentem, ut mannam, aut ſyrupum roſaceum vix potuerit ſumere, quæ tali naturæ beneficio erat prædita, ut ex minima etiam animi perturbatione, præcipue ex ira, adeo alvus ſubduceretur, ac ſi pharmacum quantumvis efficax ſumſiſſet. Riverius (*d*) Icterum &

(*a*) Obſ. Chirurg. cent. 1. obſ. 18.
(*b*) Ibid. cent. 1. obſ. 17.
* Cave ne purgantia aut vomitoria poſt iræ acceſſum ad bilem evacuandam præſcribas, nam purgantibus vel emeticis poſt graviorem iræ impetum exhibitis, omnia verſa fuiſſe in pejus, & mortem acceleratam eſſe obſervatum fuit. Vid. Fr. Hoffmann Diſſert. de Medicina emetica vel purganti poſt iram veneno.
(*c*) Annot. ad obſ. 18. cent. 1.
(*d*) Obſer. Med. cent. 2. obſ. 9.

aborſum in matrona Monſpelienſi obſervavit, quæ ex occaſione quadam domeſtica in iram vehementiſſimam concitata fuerat, à qua vomitum mane patiebatur cum dolore ſtomachi, ſymptomate iratis familiariſſimo: alvus non erat adſtricta, ſed potius liquida & biliosa dejiciebat. Hæc Riverii aliorumque obſervatio ſolas animi affectiones morſum animantium, araneorum v. g. ſciuri &c. quæ vulgo venenata habentur, comitantes, aurigini, quæ eorum veneno falſo tribuitur, cum eo careant, (*a*) excitandæ aptas eſſe ſuadet. (*b*) In ſenibus & plethoricis apoplexiam ira non raro produxit. Galenus (*c*) refert juvenem quemdam epilepſia corripi, dum iraſcebatur. Catalepſim ex nimia ira pronatam fuiſſe narrat Dolæus. Febres ardentes, bilioſæ, ephemeræ, tertianæ, nec-non viſcerum primæ digeſtionis turbæ enormes, & fluidorum errores omnivarii, ut inquit Gaubius, (*d*) ex iræ impetu orta fuiſſe dicuntur. Mortem quoque ex nimia ira ſubſecutam fuiſſe teſtantur plurimi Hiſtorici & Medici fide-digni, contra Galenum, qui ex ira neminem interiiſſe contendit, (*e*) quorum teſtimonia colligenda curavit Marcellus Donatus, (*f*) quæ brevitatis gratia miſſa libenter facimus.

X.

METUS definitur dolor quidam ac perturbatio ex opinione futuri cujuſdam mali appropinquantis, nam, ut ait Ariſtoteles, (*g*) non omnia mala metuuntur, ſed ea tantum, quæ moleſtias magnas afferre poſſunt, & hæc quæ non longe ſed prope adparent, nam quæ longe admodum non metuentur. Ad Metum etiam pertinent Terror, Formido, Pavor &c.

In hominibus hac animi affectione perculſis, pallor & conſtrictio quædam totius corporis peripheriæ, papillarum nervearum cutis, & pilorum erectio, reſpirandi difficultas, cordis palpitatio, alvi atque urinæ egeſtio, ſcroti & teſtium contractio, à qua pendet involuntarium ſeminis profluvium, quod metu concitatis nonnumquam accidit, artuum & labri inferioris tremor, algor, ſitis, ventris crepitus, & murmur, obſervantur. Excretionem inſenſilis tranſpirationis multo remiſſius fieri Sanctorius adnotavit.

(*a*) Sauvag. Differt. ſur les Animaux venimeux de France.
(*b*) Idem Noſol. Method. t. 2. p. 587.
(*c*) De Loc. Affect. lib. 5. c. 6.
(*d*) Inſt. Pathol. §. 542.
(*e*) De Sympt. cauſ. lib. 2.
(*f*) Med. Hiſt. Mirab. lib. 3. cap. 13.
(*g*) Rhet. lib. 2. cap. 5.

Terrorem magnum in primis atque inopinatum malorum innumerabilium cauſam extitiſſe Hiſtoria Medica perhibet. Morbo Comitiali nihil frequentius, quam vehementem & ſubitum terrorem anſam præbere certiſſimum eſt, maxime ſi jam diatheſis epileptica exiſtit. Multi equidem in epilepſiam, quæ deinde totum vitæ decurſum permanſit, eo inciderunt, quod viſo epileptico, vehementiſſimo terrore perculſi eſſent. Quam ob rem jam uſus invaluit, idque merito, ut facies velo aut linteo cooperiatur, cum mirum in modum agitatis artubus quidam in templis aut viis concidit epilepticus, ne adſtantes eo etiam morbo crudeliſſimo corripiantur. Illud autem admiratione digniſſimum eſt quod refert Hildanus (*a*) de matrona quadam gravida proſpera valetudine gaudenti, quæ valde perterrita fuit, dum epilepticus ad ipſius fere pedes concideret: infantem vero poſt aliquos menſes fauſte in lucem edidit, qui non longo poſt tempore ſacro morbo detentus periit, antequam ætatis annum attigiſſet; hæc poſtea aliquot liberos ſuſtulit, qui huic morbo numquam fuerunt obnoxii. In hac obſervatione hoc miramur matrem quæ etſi terrore valido affecta, morbo tamen epileptico haud tentata fuit, infantem, qui forte primum paroxyſmum in utero ipſo terroris matris momento paſſus eſt, affectioni epilepticæ obnoxium peperiſſe. Paroxyſmus epilepſiæ à ſummo terrore provenientis ægrotantem etiam invadere conſuevit, cum idea metus, qui morbo accaſionem præbuerat, iterum animo effingitur. Cl. Swietenus (*b*) narrat puerum à cane magno inſiliente ita terrore affectum fuiſſe, ut paulo poſt concideret epilepticus, ac paroxyſmum redire, dum canem majorem videret, vel & latrantem audiret. Hoffmannus (*c*) familiariſſimum eſſe ait *infantes lactantes adhuc quando ſugunt lac matris terrore affectæ incurrere in morbum epilecticum.* Febres intermittentes, Paralyſin, apoplexiam &c. ex terrore orta fuiſſe clinici obſervarunt. Suppreſſionem fluxus menſtrui, quem ſæpe terror reſuſcitavit, lochiorum, hæmorrhoidum, evacuationum criticarum, ſi terror ſuperveniat die critico, & purpuræ in febribus malignis, atque exanthematum in variolis & morbillis retropulſionem contigiſſe memoriæ proditum eſt. Fonticulos & ulcera antiqua à terrore magno cum periculo conſolidata fuiſſe, aſthmate & colica convulſiva conſecutis, ſe ſæpius atque iterum vidiſſe teſtatur idem Hoffmanus. (*d*) Mammarum pariter dolorem, in quibus aliquoties exſurgunt tubercula, quæ interdum in ulcera maligna vel carcino-

ma

(*a*) Obſ. Chirurg. cent. 3. obſ. 8.
(*b*) Comment. in Aphor. Boërhaav. vol. 3. pag. 415.
(*c*) Diſſert. de animo ſanit. & morb. fabro.
(*d*) Diſſert. de rer. nocent. natura & virib. in corp. hum. &c.

ma mali moris mutantur, obſervatum fuiſſe Practici aſſerunt. Baglivus (a) mulieres quamplurimas aborſum paſſas fuiſſe, & plures febre correptos è medio ſublatos eſſe menſe Januarii ann. 1703: quo tempore Romæ ſucceſſit terræ-motus, morbumque manifeſte exacerbari in eis qui tunc temporis ægrotabant, adnimadvertit. Quæ omnia terrori, quem terræ-motus Romæ inſolitus incuſit, jure adſcribuntur. Conſtat etiam nihil magis morbis epidemicis & peſtilentialibus viam pandere, & miaſmatis aditum præbere, quam gravem terrorem, qui optime cum Pigræo peſtis nutrimentum & pabulum appellari poteſt; »audaciores enim, minus infeſtantur, & correpti minus periclitantur.» (b) Sic obſervatur Peſtis ingreſſu plures eo morbo corripi atque interire, cum progreſſu temporis impavidi redditi homines, non ita facile inficiuntur, aut ſi inficiantur, faciliori negotio ſanitati reſtituuntur. Canitiem quoque ex ſubito terrore ortam eſſe deprehenſum fuit. Petrus Mexia teſtatur. D. Didacum Oſſorium à Rege Catholico incarcerari juſſum, exiguo noctis ſpatio totum canum evaſiſſe, cum adhuc adoleſcens eſſet. Plura alia exempla videſis apud Marcellum Donatum. Terrorem itidem in cauſa fuiſſe, ut plures eo animi pathemate perierint, narrant Galenus, Valerius Maximus, & alii quamplurimi. Num quandoque de cœlo tactorum repentina mors ex ſummo terrore, quem fulminis ſtrepitus incutit, repetenda eſt? Hoc ſequenti Scheuchzeri obſervatione ſtabiliri videtur, qui refert mulierem quamdam puerulum ſuum geſtantem, ex fulminis ictu occidiſſe, cum tamen infans nihil inde mali accepiſſet.

XI.

LÆTITIA eſt animi affectus qui naſcitur ex poſſeſſione boni cujuſdam, aut futuri boni poſſeſſionis opinione, & tunc proprie ſpes dicitur. Hujus loci ſunt gaudium, delectatio, conſolatio &c.

Primo omnium cum Sanctorio notare debemus lætitia atque animi conſolatione tranſpirationem per totum corporis habitum liberrimam reddi, & corpora leviora fieri. Aliter res ſe habet in reliquis animi affectibus qui lætitiæ adverſantur, ſola excepta ira.

Gaudium & Lætitia, quæ mediocritatem illam tenent, quæ eſt inter nimium & parum, cæteris animi affectibus anteferenda ſunt, nam *animus lætus bene afficit vultum*, & *læti animo ſunt convivium juge* h. e. apud eos qui læti ſunt animo, rectius eſt, quam ſi lauto cibo veſce-

---

(a) Prax. Med. lib. 1. cap. 14.
(b) Diemerbroeck de Peſte lib. 2. cap. 7.

rentur ; ac denique *exultatio producit dies vitæ.* (*a*)

Licet hæc ita ſe habeant, tamen nullo pacto negari poteſt vehementiſſimos morbos à nimio gaudio generatos fuiſſe. Melancholiam etenim timore ac triſtitia ſtipatam, ut vulgo fit, nimium gaudium conſecutam fuiſſe in Hiſtoria Medica legitur. Verum quidem eſt plurimos in primis molles, debiles, & feminas mobiliores ex ſubito gaudio in Aſphyxiam & Syncopem mortalem incidiſſe. Veroſimillimum etiam videtur non niſi ex magno gaudio aliave vehementiſſima animi paſſione motus cordis voluntariam ſufflaminationem & redintegrationem pendere, quam Cheyneus ſcribit obſervatam fuiſſe in Chiliarcho Townshend, qui vere aſphytus & mortuo ſimillimus Medicorum examini ſe ſubjiciebat, nam uſuvenit fortaſſe, ut qui motus vitales cohibere adlaborant, in ſe prius excitent vehemens quoddam animi pathema. Hoc exemplum memorabile ad ſtatuendum animi in cor imperium nonnulli afferunt. Epilepſiam quoque à magno gaudio ſæpe vidit Swietenus. Obſervatione quotidiana conſtat anorexia laborare, & placido ſomno privari eos qui improviſo gaudio ex nuntio læto aut alia de cauſa afficiuntur. Ob lætitiam nimiam & maximum ſubitumque gaudium quamplurimos è vita diſceſſiſſe nullus dubitandi locus eſt. Sic Diogenes Laertius (in vita Chilonis) ait Chilonem amplexum & oſculatum filium, quod in Olympia coronatus eſſet, præ gaudio diem ſuum obiiſſe. Zeuxis pictor ille inclytus qui omnem induſtriam atque ingenium ad perfecte depingendam pulcherrimam Helenam adhibuerat ; turpiſſimæ cujuſdam vetulæ à ſe ad vivum delineatæ attentione, adeo lætitia affectus fuiſſe dicitur, ut ridendo extremum halitum efflarit. Galenus non diffitetur ex gaudio non paucos fuiſſe ſublatos.

XII.

TRISTITIA definiri poteſt animi dolor qui proficiſcitur ex privatione boni, aut ex præſentia mali cujuſdam. Huc attinent Dolor, Luctus, Mœror, Invidentia, cujus effectus bene mehercule hoc verſiculo comprehendit Horatius.

Invidus alterius macreſcit rebus opimis.

In hac Animi Perturbatione pariter obſervantur pallor & frigiditas externarum corporis partium, & conſtrictio cutis ſpaſmodica. Pulſus exilis ac lentus deprehenditur, appetitus proſtratur, langueſcunt vires digeſtivæ, unde oris amarities, ſitis circa horas matutinas, cruditates acidæ & nidoroſæ, flatus & tenſiones hypochondriorum : ſom-

---

(*a*) Eccleſiaſt. prov. cap. 15. v. 13. 15 &c.

nus ſit turbulentus, & inſenſibilis tranſpiratio longe admodum imminuitur.

Morbos itidem procreavit triſtitia, quæ, ut ſapientiſſimus omnium mortalium Salomon inquit »ita in viro nocet cordi, ſicut tinea veſti-»mento & vermis ligno» Melancholiam, morbum Hypocondriacum, viſcerum Obſtructiones, Diarrhæas, Febres malignas, ut obſervatum fuit in obſidione urbium &c. Febre etiam hectica eos abſumi quandoquidem obſervatur qui mœrore detinentur, quod patria vel parentibus vel amicis orbentur, & ſi mœror jam altis radicibus defigatur, vix ac ne vix quidem ſanantur niſi reditu ad patrios lares, aut amicorum conſuetudine. Ad calculorum generationem præſertim in cyſtide fellea, & ad cachecticum corporis habitum inducendum hanc paſſionem plurimum conferre Auctores fidé-digni narrant. Colicam ſtercoream apud Mulieres quæ invitæ in quibuſdam Monaſteriis Refugiis dictis commorantur, aliquoties obſervavit illuſt. de Sauvages. (*a*) Icterum quoque à triſtitia aut nuntio gravi ortum ſuum habuiſſe obſervatum fuit. Sunt autem qui cauſam abortionis, cum gravidis alimento concupito frui non licet, animi perturbationibus adnumerant, iræ, præcipue, timori, ac triſtitiæ. Sic ſentiunt Saxonia, Augenius, Petrus Garcia, & Lemnius qui ſic ait: »hujus non alia ratio excogitari poſſe videtur quam »contracto mœrore mulieris animo ſpiritus vitales imminui atque »humores fœtui alendo deſtinatos alio averti, nec ad uterum deferri, »ſic ut infans alimento quo illum mater explere voluit, deſtitutus vel »elangueſcat vel emoriatur . . . . Quod ſi prægnans validæ ſit naturæ »ſuiſque affectibus obſiſtere norit ac mederi, non omnino extingui, »ſed valetudinarium eſſe infantem contingit.» (*b*)

XIII.

Nunc reliquum eſt, ut aliquid de Animi Perturbationum curatione adjiciamus. *Eſt profecto*, inquit illuſt. Kloekhoff, (*c*) *præcipua animi medicina, Philoſophia: ſed ſola non eſt . . . . . Non raro Philoſophus æger animo ſi ſanari vult, auxilium, ut in corporis morbis, illi petendum eſt foris. Nonnumquam, ut animo rite medicina fiat, corpori ſimul eſt adhibenda curatio.* Idcirco Medicus qui ægro vehementiſſimis animi motibus vexato mederi ſuſcepit, in primis ſciat neceſſe eſt, an ſolus animus laboret, an corpus dumtaxat, an denique & corpus & animus ſimul

(*a*) Claſſ. morbor. vol. 2. pag. 101.
(*b*) Vid. Reies Elyſ. quæſt. Camp. quæſt. L. 3. pag. 370. 371.
(*c*) Diſſert. de animi morb. ep. nunc.

afficiantur, ut par malo remedium adhiberi poſſit. Certo certius eſt Animi Perturbationes ut plurimum ex ſola corporis diſpoſitione pendere. Sic perſpiratio impedita à quacumque cauſa mœſtitiam & timorem facit. (*a*) Melancholicos, Hypochondriacos, & eos qui nimio veneris uſu corporis vires labefactarunt, citra manifeſtam, ut aiunt, occaſionem, timore ac triſtitia affici omnibus notum eſſe arbitror. Itaque duplex in curandis Perturbationibus inſtituenda eſt medicina; alia corporis, alia mentis: hæc ex Philoſophia, quæ vitæ beate agendæ ſcientia nuncupari poteſt, & Theologia petenda eſt: illam vero Medicus promittit, quæ varia eſt pro ipſa morborum aut affectionum corporis varietate. Nam »triplici remediorum genere humanis »perturbationibus, ut ait Luiſinus, (*b*) occurrere poſſumus, quorum »quidem primum à Religione donatur; alterum à Morali Philoſophia, »tertium ab Arte medendi.

Animi pathematis mancipati receptui canere debent ab omnibus cogitationibus, quibus inhærent, quod præſtari poteſt per longa itinera, peregrinationes, deambulationes prope maris littora, venationes, equitationes, quæ gratis objectis omni momento variatis nec laborem facientibus animum occupant, amicorum colloquia, ſpectaculorum frequentationem, concentus muſices, quæ morborum incantatio dicitur, & quæ in hunc finem eſt adhibenda, ut contrarii affectus oriantur. Oppoſiti affectus excitamentum tamquam unicum remedium ad medendas animi paſſiones à Sanctorio habitum fuit, ſic enim loquitur: (*c*) *ira & ſpes auferunt timorem, & lætitia mœſtitiam; paſſio enim animi non medicinis, ſed alia paſſione contraria ſuperatur.* Somnus ad mentem ab ideis quibus pertinaciter affigitur, avocandam plurimum valet, qui ideo melancholicis tantopere commendatur, unde haud immerito requies animi ſalutatur, ut patet ex illo Senecæ in Tragœdia:

Tuque ô domitor ſomne malorum
Requies animi, pars humanæ melior vitæ.

Verum integram & omnibus ſuis numeris abſolutam curationem tradere, ſupra vires & ab inſtituto noſtro alienum foret: hæc igitur ſufficiant nobis, quibus tantum de Animi Perturbationibus, ut morborum cauſis, quantum juvenilis audacia patitur, diſſerere propoſitum fuit.

(*a*) Sanctorius ſtat. Medic. de Anim. affect. ſect. 7. aph. 8.
(*b*) De compeſcend. animi affect. per Moral. Phil. & Med. art. pag. 37 & 38.
(*c*) De Stat. Med. ſect. 7. ap. 12.

FINIS.